

„Sunt altoiul rodit și sudat
pe străbunul butuc nearat”...

Profil Ion Sassu-Ducșoara

Ion Sassu s-a născut la 19 octombrie 1917 într-o numeroasă familie (număra șaisprezece copii) a unui gospodar de nădejde din comuna Purcăreni, județul Brașov. Urmează școala primară în satul natal, apoi Școala Normală din Făgăraș. După examenul de capacitate, se înscrie la Școala de Silvicultură din Timișoara, abandonată din motive pecuniare. În 1938, se căsătorește cu Florica Dan. Au avut trei copii. Unul dintre ei, Octavian Eugen, nu este altul decât cunoscutul pictor care a ilustrat și volumele tatălui său.

Atras de literatură, Ion Sassu frecventează mediile literare din Brașov. Ca poet, debutează în 1936, la revista „Plaiuri săcelene”, când adaugă patronimicului, ca un titlu de noblețe, numele „Ducșoara”, ce amintește de o vale din munții Ciucaș. De acum va fi cunoscut drept Ion Sassu-Ducșoara. Importantă pentru evoluția sa literară rămâne perioada când, în calitate de redactor atât la „Gazeta Transilvaniei”, cât și la suplimentul „Foaie pentru minte, inimă și literatură”, până la încetarea apariției în 1945, publică poezie, proză și versuri populare din sudul Transilvaniei, care au văzut lumina tiparului în culegeri de folclor. Îi găsim numele și în publicațiile „Ardealul”, „Flori de crâng” și revista învățământului.

Ion Sassu-Ducșoara se va implica în viața cetății nu numai ca publicist. De notorietate rămâne organizarea la 6 septembrie 1942 a unei mari șezători literare sub egida Grupării Tinerilor Scriitori Ardeleni ca semn de protest împotriva Dictatului de la Viena. Ca membru al Asociației Scriitorilor din Țara Bârsei, figurează cu patru poezii – *Scrisoarea mamei*, *Scrisoarea baciului Izvoareanu*, *Toamnă la stână* (preluate din „Foaie pentru minte, inimă și literatură”, 1944), *Omul din umbră*, în *Antologia poezilor din Țara Bârsei* (1945).

În paginile memorialistice *Literații Brașovului* din volumul de evocări *Oameni pentru care mi-a bătut inima* (Tipografia Ploiești, 1990), Vasile Gionea îi fixează lui Ion Sassu-Ducșoara, în câteva linii ferme, portretul fizic și sufletesc: „...este plin de nerv și vrea să urzueze rolul criticilor. Este firav, de statură potrivită, cu o frunte înaltă, cu o mustăcioară care nu apucă să crească, fiind mereu ajustată, încrezător în destinul lui scriitoricesc, tânjind mereu la o soartă mai bună. Nu se încurcă în

modestii de circumstanță. Ion Sassu-Ducșoara este mai cu seamă poet, oftează după proză și adoră critica. În critică este un poet cu toane care se supără și ridică tonul când nu i se acceptă opiniile” (p.208). Este o prezență activă în viața scriitoricească brașoveană: din 1946, devine membru al Uniunii Sindicatelor de Artiști, Scriitori și Ziarști, „resort scriitori”, iar din aprilie 1949, membru al Uniunii Scriitorilor din RSR, făcând parte din delegația la conferința pentru fondarea „Uniunii”. A îndeplinit și funcția de secretar literar al Filialei din Brașov a Uniunii Scriitorilor. Atras de ideile de stânga, ca mulți intelectuali ai vremii, intră în Partidul Comunist. Dezamăgirea nu se lasă așteptată. În urma unei cabale, este dat afară din partid și din Uniunea Scriitorilor. De acum, va sta toată viața departe de politică, închinându-și forțele literaturii.

În 1997, a primit Premiul *Opera Omnia* al Filialei Brașov a Uniunii Scriitorilor. A murit în 19 octombrie 2000, ziua când ar fi împlinit 83 de ani.

Activitatea sa literară s-a materializat în volume de poezie și proză, majoritatea tipărite după 1989. În schimb, romanul *Cronica de la Organgut* a rămas în manuscris.

De la primul volum de versuri, *Poeme pentru omul nou* (Editura Unirea, Brașov, 1947), până la ultimul – *Tălcuri pe ecran* (Editura Dealul Melcilor, Brașov, 2000) –, tot atâtea momente în evoluția sa, poezia lui Sassu-Ducșoara acoperă un registru de modalități tehnice inegale ca pondere lirică. În placheta *Poiana Narciselor* (Editura Bractours, Brașov, 1992, prefață de Petre Homoceanul și postfață de Valeria Căliman), care a văzut lumina tiparului mulțumită soției sale Florica, natura și iubirea – nici nu se putea altfel – alcătuiesc un tot. Poezia de dragoste este senină, chiar dacă pe alocuri e întreruptă de nostalgii: „Prea repede anii cei vrednici se cern,/ Polen de-amintiri și regrete./ Numai durerea, c-un deget matern,/ Fântânile-mi stâmpără, arse de sete” (*Prea repede*). Ființa iubită se topește în poezie, așa că poetul o transformă în eternitate. Un colț de natură ia forma unei legături cu pământul și cu trecutul: „Pini aceștia natali/ de un verde noptatic,/ bărboșii mei pini temerari,/ Singuratic, hrisov prin vechimile sure/ parcă din ei îmi trag rădăcini,/ din luminișuri adânci de pădure.// Odaia când măsur cu pași citadini/ cu

tâmpla de ruguri încinsă,/ carpaticul foșnet, adieri de rășini/
inundă cântarea lor pururi neînvinsă” (*Pinii*).

Volumul de poezie *Profeticul mâine* (Editura Transilvania Expres, Brașov, 1997), publicat de poet la vârsta de 82 de ani, beneficiază de o scurtă prefață semnată de Ana Blandiana: „*Ion Sassu-Ducșoara face parte dintre acei autori pentru care literatura nu este nici o modalitate de supraviețuire, nici o formă de carieră, ci mult mai mult decât atât, mijlocul prin care un suflet își exprimă preaplînul, un om există și este util printre ceilalți oameni.*”

Publicată la capătul unei vieți în care a scris și a publicat mai multe cărți, această carte este un rezumat și o concluzie pe care cititorul trebuie să o primească impresionat de dăruirea pe care fiecare vers o conține”. De la prima poezie, *Pașii*, până la ultima, *Risipire* – citabilă pentru crezul poetului: „Speranțe îndrăznețe și deșarte/
Le-am strâns pe-o pulbere de carte.// Tânjind mereu un zbor,
poleiul lunii,/ Nălucă trec precum lăstunii./ Dar necuprins ca
fumul din ogeac,/ M-oi risipi-n crâmpeliul meu de veac” – marile teme ale literaturii își găsesc locul într-o diversitate de mărci poetice. Truda poetului se revează prin cuvinte. Câteodată, se simte singur printre ele sau agresat de tristeți: „Udate au fost cu lacrimile toate/ atâtea desfrunziri câte trecură” (*Grădinile*) sau „Imaculatul mesager,/ nerostite, cuvintele-mi poartă/ din al

cerului arbore, vântul năier,/ o frunză, prin fereastra deșartă/ și –
ca un plic – în pașnica vieții odaie,/ pereții atingând, sonor se
desfoaie” (*Mesaș*).

O schimbare nu doar a tehnicii, cât mai ales a conținutului ideatic este vizibilă în volumul luat în discuție față de cele anterioare. Cele patru poeme *Slavă...* arată schimbarea, prin situarea în centrul lor a motivului luminării spirituale. Conceptele creștine trebuie situate în interiorul ființei – numai așa existența se izbăvește prin credință. Ea e singura capabilă să înalțe pe om peste mocirla vieții: „Slavă Ție/ Înțelepciune!/ Slavă!/ Că grație Ție!/ atotputernic Te Ții!/ Altfel/ Chipul – asemănării/ dumnezeiește-ndrăgit,/ Te-ar ucide cu sete/ Cum ucide copilul/ un pui de găină,/ de drag,/ din prea multă iubire” (*Slava a treia*).

Cu volumul *Tălcuri pe ecran*, vocea poetului capătă alte inflexiuni. Avem a face cu o culegere de fabule, specie a cărei istorie o găsim în compoziția *Drum*. Sunt modelele pe care le-a urmat, de la Esop și La Fontaine, până la Eftimiu și Măinescu. Fără a avea strălucirea speciei pe care au cultivat-o înaintașii, păstrând legătura cu „istoria vie”, fabula capătă pentru Ion Sassu-Ducșoara toate datele unei confruntări cu viața. Felul în care personajele și evenimentele sunt comentate devine promițător,

aducând o nuanță personală. Critica este îndreptată împotriva moravurilor contemporane, dar și către aspecte social-politice. Maniera în care conduce narațiunea fabulei și mănuiește dialogul sunt atribute și ale prozelor sale. Volumul care îl reprezintă în calitate de prozator este *Comoara lui Carole* (Editura Tipocart, Brașov, 1995), cu o prefață de Ovidiu Moceanu. Opțiunea lui Ion Sassu-Ducșoara se îndreaptă către genul scurt. Volumul preia titlul unei narațiuni apărute în „Foaie pentru minte, inimă și literatură” (nr. 11, 12, 13, 14/1944) și însumează optsprezece povestiri. Circumscrise fie citadinului, fie ruralului, în toate aceste proze trăiește o lume diversificată, cu bucurii și necazuri, cu iubire și ură, impresionată prin omenescul ei. Țesătura subțire a pretextului narativ, câștigă prin dozarea întâmplărilor cu final imprevizibil și prin schimbarea de ton. Filonul satiric, ca și tenta moralizatoare în maniera lui Agârbiceanu conduc acest epos. Povestirile poartă semnele unui anumit spațiu-matcă – Brașovul cu străzile și parcurile lui, dealul Cetățuii, restaurantul Warthe, Purcărenii – locul de baștină al scriitorului, Zizinul, Săcelele, Branul – dar și spiritul autohton integrat în obiecte, comportamente, mentalități.

Pitorescul peisajului, necesar portretizării oamenilor ce ascund psihologii proprii mediului, dovedește că arta lui Ion Sassu-Ducșoara atinge finețea unui desen.

Volumul *Profeticul mâine* n-a putut fi publicat înainte de 1989. Din motive lesne de înțeles, din poezia *Bice* lipsește o strofă. Ne-a fost pusă la dispoziție spre publicare de fiul poetului, pictorul Octavian Eugen Sassu-Ducșoara.

„Mecena în purpur’nu-mi fu editor,
De când stătu steiul în rând cu pădurea,
Eu veșnic simțit-am în noduri securea,
Când vulturii n-au cer înalt să despice
Scurpatul meu silnic peste vremuri calice”.

Reproducem două poezii din volumul *Profeticul mâine*:

Ucenicie

Meșteșugi la tâlcuri
de-a lungul drumului
Cercai, din bronz, o cheie
la poarta nimănu.

Potecile îndrăznețe
m-au sângerat în treier,
Cine-ar putea să-ncuie
chitara unui greier?

Ori vântului îi pune
moara din culmi hotar?
Iau orbului poteca
și plec în lume iar.

Grădinile

Mi-apropii uimit grădinile de sus.
Curg în vibrații câte s-au tot dus
și-înmugurind petale scăpărate,
de toate răstignirile sub lună
materia, mahnită, se răzbună.
Udate au fost cu lacrimile toate
atâtea desfrunziri câte trecură.
Cu toamnele ce le-am cules pe rând,
mereu, nedeslușita lor făptură
m-a străbătut. Iar eu, sperând, sperând,
mi-apropii uimit grădinile de sus.
O, fi-vor toate câte s-au tot dus?